

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/349119965>

БРАНШОВИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ – ПРАВНА УРЕДБА, ОРГАНИ, ЧЛЕНСТВО И ДОПЪЛНИТЕЛНИ РЕГИСТРАЦИИ BRANCH ORGANIZATIONS – LEGAL FRAMEWORK, AUTHORITIES, MEMBERSHIP AND ADDITIO....

Article · January 2015

CITATIONS

0

READS

57

1 author:

Ваня Георгиева

Agricultural University Plovdiv

24 PUBLICATIONS 14 CITATIONS

SEE PROFILE

БРАНШОВИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ - ПРАВНА УРЕДБА, ОРГАНИ, ЧЛЕНСТВО И ДОПЪЛНИТЕЛНИ РЕГИСТРАЦИИ

Ваня Георгиева

BRANCH ORGANIZATIONS – LEGAL FRAMEWORK, AUTHORITIES, MEMBERSHIP AND ADDITIONAL REGISTRATIONS

Vanya Georgieva

ABSTRACT: *The functioning of the market economy in Bulgaria supposes strengthening the role of the branch organizations, which main function is to defend and protect the commercial entities` interests. These commercial entities also realize an active economic activity in a certain branch. The administrative and financial regulation of these structures is quite specific for every single country. There is no specific law in the Bulgarian legislation, which regulates the status and the activity of this type of structures. There is a general framework in the Law on the non-profit legal entities, which contains the principles of the: establishment, registration, functioning, activity and terminating non-profit organizations, and at the same time is valid for the branch organizations, as well. But, the specific characteristics of this particular group of legal entities, are not mentioned in that framework.*

The main purpose of the research is to analyze the branch organizations` legal framework; to characterize the authorities, membership and registrations, which these legal entities have to go through.

It could be concluded, that the contemporary development stage of the Bulgarian economy could be characterized with a great amount of new features, which impose the legal framework of rights and obligations, and the clearer definition of the branch organizations` role as business representatives. The absence of Law on branch organizations is a precondition for the many blank spaces in the legal framework for regulating this specific legal entity: there is no accepted definition for "branch organization" in the world of law; there are no criteria for separating this type of formations from the other non-profit legal entities; the branch organizations` range of activity is not determined; the criteria for legitimacy and representativeness, of such kind of organizations, are not specified; there is no mutual agreement on the question about whether the law has to be the same for all kinds of branch organizations or there has to be an alternative – separate law for every single branch.

Key words: branch organizations, legal framework, authorities, membership, private and public benefit.

Въведение

Функционирането на пазарната икономика в България предполага утвърждаване ролята на браншовите организации, чиято основна функция е да отстояват и защитават интересите на търговските субекти, осъществяващи активна стопанска дейност в даден бранш. Административното и финансовото регулиране на тези структури е специфично за всяка страна. В българското законодателство липсва закон, който да регламентира статута и дейността им. В Закона за юридическите лица с нестопанска цел се съдържа общата уредба относно учредяването, регистрацията, устройството, дейността и прекратяването на организациите с нестопанска цел, която като цяло се отнася и за браншовите организации. Същевременно в него не са отразени специ-

фичните характеристики на тази особена група юридически лица.

Целта на изследването е да се анализира правната уредба на браншовите организации, да се характеризират органите, членството, както и другите регистрации, през които трябва да преминат тези правни субекти.

Правна регламентация на браншовите организации

Правото на сдружаване е издигнато като конституционен принцип още в Търновската конституция, приета през 1879 год. Според чл.83 от Конституцията, българските граждани имат право да съставят дружества без всякакво предварително разрешение. Единствените ограничения са свързани с това, да не

носят вреда на държавния и обществен порядък, на религията и добрите нрави

В исторически аспект, първият закон, който въвежда вписването на подобен тип организации в съдебните регистри, т.е. те придобиват статут на юридическо лице е Закона за юридическите лица, приет пред 1933 год. Той е отменен през 1949 год. и неговото нормативно продължение е Закона за лицата и семейството, който е създаден през периода на въвеждане на плановата икономика, когато гражданското общество е стеснено твърде много по форми и изяви. Това се отразява и на правния режим на юридическите лица с нестопанска цел, предвиждащ държавен контрол от съответния ресорен министър съобразно сферата на дейност на организацията. В глава III от Закона за лицата и семейството, озаглавена Юридически лица, се съдържа правната уредба, която на практика възпроизвежда тази от 1933 г. От 2001 год. браншовите организации намират своята правна регламентация в Закона за юридическите лица с нестопанска цел. От друга страна, законодателството не забранява подобни обединения да съществуват и като неформални структури на гражданското общество, които на основата на свободата на сдружаването като основно конституционно право, да имат собствени правила за начина, по който ще постигат поставените от тях нестопански цели. Основната разлика в случая е, че последните не могат да действат като една отделна организация, която от свое име да участва в гражданския оборот, а поеманите права и задължения са от името на отделните лица, участващи в обединението.

Конкретен закон, регламентиращ устройството, организацията и дейността на браншовите организации липсва. Такъв "би бил полезен за уреждане на отношенията между бизнеса и държавата, още повече че в България няма традиции във воденето на равнопоставен диалог. Съществуването му би означавало да се признае необходимостта от браншовите организации като част от партньорския диалог с държавните институции в България. Той би дал правото на представителните браншови структури да оспорват пред съда законодателни актове, които са в разрез с интересите на сектора. Той би ограничил намесата на държавата в дейността на стопанските субекти, би дал възможност на браншовите обединения да се саморегулират, което на практика означава да се ограничи сенчес-

тата икономика"(Георгиева, 2005). Първите опити за изработването на Закон за браншовите организации започват 1992 год. Тогава в парламента е внесен законопроект от Никола Николов, но не се стига до неговото обсъждане. През 2004 год. проект на закон, разработен със съдействието на Германското дружество за техническо сътрудничество, минава на първо четене в парламентарната икономическа комисия. Не се стига обаче до неговото обнародване поради непостигане на единодушие по въпросите: колко на брой да са представителните браншови организации в един сектор, какви да са критериите за представителност, какви права да имат тези организации. В следващите години има още няколко опита за приемането на Закон за браншовите организации, които отново се оказват неуспешни. През 2010 година е разработен проект на Закон за браншовите организации на производители и преработватели на земеделска продукция, който също не е приет. Въпреки обединението в обществото по въпроса, че приемането на такъв закон ще запълни една празнина в нормативната уредба относно дейността и функциите на тези сдружения и ще утвърди техния статут като представители на бизнеса, такъв все още няма.

Към настоящия момент браншовите организации се учредяват, регистрират, управляват, преобразуват и прекратяват по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Този нормативен акт въведе наименованието "юридически лица с нестопанска цел" за означаване на организациите, създадени със социална насоченост и обществена полза, а не с цел формиране на печалба. Субекти по закона са сдруженията и фондациите. Браншовите организации са сдружения. Тяхната основна цел е да защитават интересите на своите членове.

За да се регистрира една браншова организация са необходими:

- заявление за вписване на браншовата организация;
- удостоверение за уникалност на името от "Информационно обслужване";
- протокол от Учредително събрание;
- устав;
- свидетелство за съдимост за всеки член на Управителния съвет;
- нотариално заверен списък на членовете на управителния съвет, които ще представляват Сдружението;

- заявление за вписване до окръжния съд;
- документ за платена държавна такса.

Органи на браншовата организация

Браншовата организация функционира благодарение на своите органи - основни и допълнителни. Основни са органите, които Законът за юридическите лица с нестопанска цел изисква задължително да бъдат създадени - Общо събрание и Управителен съвет.

Общото събрание се състои от всички членове, като всеки от тях има право на един глас. То се свиква от Управителния съвет по собствена инициатива или по инициатива на най-малко една трета от членовете. Събранието е законно, ако на него присъстват повече от половината от всички членове. При липса на кворум то се отлага с един час по-късно на същото място и при същия дневен ред и може да се проведе, колкото и членове да присъстват. Общото събрание е върховния орган на браншовата организация и по закон има определени правомощия. Най-важните от тях са: промяна на устава, преобразуване и прекратяване на браншовата организация, избиране на членовете на Управителния съвет, одобряване на годишния отчет за дейността, приемане на бюджета, определяне размера на членския внос и други. Решенията в Общото събрание се взимат с обикновено мнозинство (ако уставът не предвижда друго). Решенията за промяна в устава, за преобразуване и прекратяване на сдружението, трябва да се взимат с мнозинство 2/3 от всички присъстващи.

Управителният съвет ръководи оперативната дейност на браншовата организация. Той се състои най-малко от три лица – членове на сдружението, които се избират за срок до 5 години. Юридически лица, които участват в браншовата организация, могат да посочват за членове на управителния съвет и лица, които не са членове на сдружението. По решение на Общото събрание функциите на Управителен съвет могат да се изпълняват от едно лице- Управител. Управителният съвет представлява организацията, изпълнява решенията на общото събрание, разпорежда се с имуществото, подготвя и внася в общото събрание проект за бюджет, както и отчет за дейността на организацията и т.н.

Възможно е браншовата организация да има и *допълнителни органи*, за които няма изискване, но не съществува и забрана да бъдат създадени. Относно тяхното наимено-

вание и функции няма никакви ограничения. Те могат да бъдат както колективни, така и еднолични. Техните функции могат да бъдат помощни по отношение на основните органи, но могат и да имат компетентност, специално делегирана за някои от областите на дейност в организацията. Техният статут и правомощия следва да са уредени в устава или други вътрешни актове. Например *Асоциацията на млекопреработвателите в България* има Контролен съвет и Научно експертен съвет. Контролният съвет следи изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет; проверява финансовата дейност на Асоциацията и правилното стопанисване на имуществото и дава отчет за финансовото и състояние пред Общото събрание. Научно експертният съвет обсъжда актуални проблеми и перспективи за развитие на млечната промишленост; разработва стандарти за производство на български традиционни млечни храни; прави предложения за нормативни документи, свързани с добива и преработката на мляко и прочие. *Съюзът на производителите на захар и захарни продукти* наред с Общото събрание и Управителен съвет, има Контрольор и Отговорен секретар. *Националната асоциация на зърнопроизводителите* пък има следната структура на управление: Общо събрание, Управителен съвет, ръководен от Председател, Изпълнителен директор, Контролен съвет, Организационен и технически секретар.

Уставът на една браншовата организация съдържа:

- наименованието;
- седалището;
- целите и средствата за тяхното постигане;
- определянето вида на дейност - в частна или обществена полза;
- предмета на дейност;
- органите на управление;
- клоновете;
- правомощията на органите на сдружението;
- правилата относно начина на представяване на сдружението;
- правилата относно възникването и прекратяването на членството, както и реда за уреждане на имуществените отношения при прекратяване на членството;
- срока, за който е учредено сдружението;
- реда за определяне на размера и начина на внасяне на имуществените вноски;

- начина на разпределение на останалото имущество след удовлетворяването на кредиторите.

Членство в браншови организации

Участието в браншовите организации се нарича членство. Обикновено стремежът на подобни формирания е да увеличават броя на членовете си. По отношение на правата и задължението на **членовете** на браншовата организация в Закона да юридическите лица липсва изрична разпоредба. Най-общо може да се говори за три групи права и задължения- имуществени, неимуществени и организационни (Правна рамка на НПО-въпроси и отговори).

Имуствените права включват възможността членовете да се ползват:

- от имущество на организацията по реда, предвиден в устава;
- от резултатите от нейната дейност по реда, предвиден в устава.

Имуствените задължения са свързани с:

- внасяне на имуществени вноски;
- задължението за членски внос.

Неимуществени права включват:

- правото на всеки член да участва в управлението;
- да бъде информиран за дейността на организацията;
- да се ползва от резултатите от дейността ѝ.

Основното *неимуществено задължение* на членовете е да имат поведение, което е съвместимо с тяхното членство в организацията.

Организационни права на членовете са правото на:

- упражняване на активно и пасивно избирателно право в органите на организацията;
- участие в заседанията на органите;
- изказване на мнение и правене на предложения в заседанията на органите;
- глас в органите;
- обжалване на решенията на органите;
- искане за прекратяване на организацията.

В устава могат да бъдат предвидени и конкретни *организационни задължения* като например задължение за участие в заседанията, за гласуване и други.

Някои браншови организации делегат членовете си на пълноправни, асоциирани и почетни. *Пълноправни членове* са физически и

юридически лица - професионално и пряко ангажирани в съответния бранш, които чрез своето членство съдействат за осъществяване целите и задачите на организацията, формулирани в Устава. За тях се поставя изискването да не членуват в алтернативни национални организации - сдружения с нестопанска цел от бранша. *Асоциираните членове* са косвено ангажирани в бранша и са настоящи или потенциални партньори на членовете на организацията. Те са със право на съвещателен глас в работата на Общото събрание. *Почетни членове* са лица, имащи големи заслуги за развитие на бранша, както и тези, които са допринесли изключително много за осъществяване на целите и задачите на организацията. Те също са с право на съвещателен глас, участват в заседанията на Общото събрание и Управителния съвет като изразяват своите становища и идеи.

Браншови организации - в частна и в обществена полза

Законът за юридическите лица с нестопанска цел разделя организациите на учредени *в частна полза* и *в обществена полза*, като им е дадено право да се самоопределят. Ако браншовите организации са учредени в частна полза, в тях трябва да членуват най-малко три физически или юридически лица. Когато са създадени в обществена полза, трябва да включват поне седем дееспособни физически или три юридически лица. Последните следва да се впишат в специално създадения Централен регистър към Министерство на правосъдието. Една браншова организация, регистрирана в частна полза може винаги да се преобразува в обществена полза, но обратното не е възможно. Алтернативата е ликвидация на браншовата организация и регистрация на нова такава в частна полза. Браншовите организации, самоопределили се като учредени в обществена полза, са задължени да предоставят всяка година до 31 май информация за дейността си през изминалата година, с която оповестяват направени промени в управлението и регистрацията си, обявяват получените финансови средства и начинът на разходването им, както и каква обществено-полезна дейност са извършили през годината и други.

Що е обществена полза? В чл.38 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел е определено, че юридическите лица с несто-

панска цел, определили се в обществена полза изразходват имуществото си за:

- развитието и утвърждаването на духовните ценности, гражданското общество, здравеопазването, образованието, науката, културата, техниката, технологиите или физическата култура;
- подпомагането на социално слабите, на инвалидите или лицата, нуждаещи се от грижи;
- подпомагането на социалната интеграция и личностната реализация;
- защитата на човешките права или на околната среда;
- други цели, определени със закон.

Следователно насочеността на организацията към публичното благо, към дейност, която обективно носи полза на обществото и изключва облагодетелстване на учредителите или трети ползвачи се лица в частност означава организацията да осъществява общественополезна дейност. (Токушев, 2001). Включването на "други цели" в изброяването по чл.38 от ЗЮЛНЦ прави категорията служене в обществена полза широкообхватна. Може да се приеме, че разпоредбата гарантира, че изброените цели няма да се тълкуват по прекалено ограничителен начин и понятието за обществена полза ще остане гъвкаво с течение на времето. "Защото обществената полза е динамично, а не статично понятие" (Златарева, 2013, с.300). Организациите в обществена полза се ползват с редица преференции, но и са подложени на по-голям контрол.

Браншовите организации в аграрния сектор се учредяват предимно в частна полза. Тяхната основна цел е да защитават интересите на членовете си, а косвено осъществявайки своята основна цел, те допринасят за развитието на съответния бранш, а от там - за просперитета на икономиката като цяло.

Тогава възниква въпросът: При условие, че една браншова организация е учредена в частна полза, това означава ли че може да претендира за представителност? Изобщо понятията "обществена полза" и "представителност" идентични ли са, когато това се отнася до браншовите организации? Отговор на тези въпроси може да даде бъдещият Закон за браншовите организации.

Проблемът за представителността е един от най-спорните при разглеждането на проектите за Закон на браншовите организации. Във всеки от тях се налага становището, че за

да се определят като работещи в обществена полза или представителни, браншовите организации следва да отговарят на определени критерии и изисквания. Ако приемем, че регистрираните в обществена полза организации са представителни, то е налице противоречие със Закона за юридическите лица с нестопанска цел, който дава право на формирането да се самоопределя.

"Препъни камък" са и критериите, на които трябва да отговаря браншовата организация, за да претендира за представителност. В някои от проектозаконите като определящи се приемат "годишните приходи" и "броят" на членовете. Налага се и становището, че за да бъде една браншова организация представителна, трябва да съществува в правния мир и да развива дейност през определен брой години. Спорен е въпросът дали да има една или повече представителни организации в даден бранш (Георгиева, 2005). Тепърва критериите ще се определят и обсъждат. В крайна сметка целта е да се създадат условия за равнопоставеност на всички съществуващи организации в даден бранш при кандидатстването им за представителност и същевременно да не се създадат условия за роене на съществуващи браншови организации в противоречие с европейските тенденции.

Други регистрации на браншовите организации

След съдебната регистрация, браншовите организации трябва да преминат няколко други задължителни регистрации. Такава е регистрацията в БУЛСТАТ, която се прави чрез подадено Заявление в Агенцията по вписванията. За данъчни и осигурителни цели регистрацията в Националната агенция за приходите е служебна и се прави на база данните от регистър БУЛСТАТ. Освен това, браншовите организации са задължени да приемат вътрешни правила срещу прането на мръсни пари и финансирането на тероризма, като следва да се регистрират в Агенцията за финансово разузнаване. По Закона за защита на личните данни тези, които са работодатели или събират лична информация за определени лица, следва да се регистрират в Комисията за защита на личните данни.

Министерството на земеделието и храните (МЗХ) изисква браншовите организации от аграрния сектор да се "легитимират" като периодично публикува на интернет страница-

та си актуализирания им списък. Това легитимиране не трябва да се смесва с изискването за вписване на организациите с обществено полезна дейност в Централния регистър при Министерството на правосъдието. Фактът, че дадена организация е вписана в този регистър, не отменя задължението ѝ да се легитимира пред Министерството на земеделието и храните. С факта на легитимиране, държавата "признава" компетентността на браншовата организация да организира дейности в съответната област.

Упоменатите регистрации обаче бюрократизират твърде много дейността на браншовите организации в България. От друга страна те са общи за всички юридически лица (включително и търговски дружества). Подходящ начин да се облекчат структурите е възможността да се развие идеята за обединяване на всички регистри в един общ.

Заклучение

В обобщение може да се направи извода, че съвременният етап на развитие на българската икономика се характеризира с редица нови черти, които налагат законодателна уредба на правата и задълженията и по-ясно формулиране ролята на браншовите организации като представители на бизнеса. Липсата на Закон за браншовите организации е предпоставка за многото празноти в нормативната уредба за регулиране дейността на този правен субект:

- не е възприето обосновано определение за "браншова организация" в правния мир;
- липсват критериите за разграничаване на този вид формирания от останалите юридически лица с нестопанска цел;
- не е уточнен обхвата на дейността на браншовите организации;

- не са конкретизирани критериите за легитимност и представителност на подобен тип организации;
- няма консенсус по въпроса за това законът да е един за всички браншови организации или пък да има алтернативност - отделен закон за всеки отрасъл.

Литература

Георгиева, М. *Една представителна организация в брани*, в.Капитал, 05.02.2005, <http://www.capital.bg>

Георгиева, М. *Проектозаконът за браншовите организации*. Дисекция на една предизвестена смърт., в. Капитал, 16.04.2005

Закон за лицата и семейството. обн. ДВ бр. 182 от 9.08.1949г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.120 от 29.12.2002г.

Закон за юридическите лица с нестопанска цел. обн. ДВ. бр.81 от 6.10.2000г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.42 от 5.06.2009г.

Закон за юридическите лица. обн. ДВ бр.13 от 20.04.1933

Златарева, М. *Юридически лица с нестопанска цел*, Сиела, София, 2013

Правна рамка на НПО - въпроси и отговори, <http://www.bcnl.org>

Токушев, В. *Някои проблеми в новата правна уредба на ЮЛНЦ*. Търговско право, бр.3, 2001

Име на автора Вания Кръстева Георгиева
Университет Аграрен университет - Пловдив
Катедра Счетоводство,финанси и статистика
Адрес гр. Пловдив, ул. Менделеев,12

e-mail: georgieving@mail.bg